

позбавляє право будь-яких моральних та духовних складових, перетворюючи його на механізм розв'язання конкретного правочину.

Приходько Т.М., професор кафедри кримінального права НАВС, к.ю.н., доцент;

Черниченко Л.М., ад'юнкт кафедри кримінального права НАВС

ПОВТОРНІСТЬ ЯК ФОРМА МНОЖИННОСТІ ЗЛОЧИНІВ

Відповідно до ст. 68 Конституції України кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. У разі порушення цього припису Основного Закону в результаті вчинення злочину винні особи підлягають кримінальній відповідальності. Особливу небезпеку для суспільних відносин поставлених під кримінально-правову охорону становлять особи, які неодноразово вчиняють декілька злочинів. У зв'язку з цим у КК України функціонує окремий інститут множинності злочинів, представлений у формі повторності, сукупності та рецидиву злочинів, норми якого спрямовані на ефективну протидію найбільш небезпечним проявам учинення особою декількох злочинів.

Однією з найбільш проблемних та дискусійних форм множинності злочинів є повторність цих діянь. Повторність злочинів це різновид множинності злочинів, для якого характерні такі ознаки: 1) вчинення двох і більше злочинів; 2) вони передбачені тією самою статтею (частиною статті) Особливої частини КК або ж різними статтями КК – у випадках, зазначених в Особливій частині КК; 3) вчинені в різний час; 4) хоча б два з них зберігають кримінально-правове значення; 5) вона не залежить від того, була чи ні особа засуджена за раніше вчинений нею злочин.

Багато питань, пов'язаних із тлумаченням і застосуванням кримінально-правових положень цієї форми множинності є дискусійними або невирішеними (зокрема, як необхідно відмежувати цю форму множинності злочинів від сукупності та рецидиву; чому зміст повторності визначено таким чином, що вчинення особою двох або більше злочинів за відповідних умов утворює повторність і сукупність або повторність і рецидив; в яких випадках повторне вчинення двох і більше самостійних злочинів належить кваліфікувати за ознаками повторності, а в яких – за ознаками сукупності; чим обумовлюється її суспільна небезпека; яке місце та значення цієї форми множинності серед інших кримінально-правових інститутів тощо).

Повторність є правовою і водночас соціальною категорією. Вона констатує такі негативні обставини як певний ступінь вірогідності не виправленості особи; стійкі антисоціальні мотиви та погляди винного; злочинну спрямованість (спеціалізацію, професіоналізм); недосягнення мети кримінальної відповідальності та покарання і як наслідок необхідність їх посилення; більшу шкоду суспільним відносинам; складність розкриття та розслідування злочинів, які вчинені повторно; повторність злочинів є негативним показником у діяльності правоохоронних та інших державних органів, які протидіють злочинності. Водночас дані негативні якості при вчиненні повторних злочинів можуть і не виявитися.

Суспільну небезпеку повторності обумовлюють такі ознаки: кількість злочинів, що її утворюють; види таких злочинів (на який об'єкт посягають, які за ступенем суспільної тяжкості, за характером – тотожні чи однорідні); час, що пройшов між ними; судимість за злочини (кількість судимостей, час, що пройшов між ними і після останнього засудження, зняття чи погашення судимості); форма вини у вчинених злочинах; мотиви вчинення злочину; інші факультативні ознаки складу злочину, зокрема предмет, потерпілий (їх кількість, вид, розмір), спосіб, місце, час тощо.

Повторність є однією з найбільш дискусійних форм множинності злочинів. Суперечки обумовлені перетинанням понять «повторність» і «сукупність», «повторність» і «рецидив». У зв'язку з чим у судовій практиці виникають помилки в юридичній оцінці тотожних та однорідних злочинів, що нерідко обумовлює винесення необґрунтованих вироків і призначення несправедливого покарання.

У теорії кримінального права запропоновано три варіанти вирішення цієї проблеми: 1) кваліфікувати два або більше тотожних чи однорідних діяння, які були вчинені до винесення обвинувального вироку суду, як повторність і водночас як сукупність злочинів; 2) виключити із КК положення про повторність злочинів; 3) усі юридичні види множинності слід чітко розділити.

Пропозиція виключення положень про повторність злочинів не відповідає законодавчому досвіду більшості зарубіжних країн, у яких досить схожі системи законодавства з вітчизняною системою. Виключення із законодавства окремих держав повторності злочинів, не спричинило позитивних зрушень у протидії злочинності, а навпаки, послабило заходи кримінально-правового впливу. Відтак, найбільш оптимальним варіантом вирішення проблем повторності злочинів у КК України є розробка науково обґрунтованих критеріїв відмежування цієї форми множинності злочинів від сукупності та рецидиву. У зв'язку з цим пропонуємо повторністю злочинів визнавати насамперед тотожні злочини. Однорідні ж злочини слід вважати повторними лише у випадках коли, така повторність безпосередньо передбачено у статтях КК України. Решта однорідних злочинів є виключно сукупністю злочинів. Крім того, слід підтримати пропозицію відносити до повторних лише злочини, за які особу не було засуджено.

Кримінально-правове значення повторності полягає у тому, що наявність або відсутність повторності в цілому чи окремих її кримінально-правових ознак обумовлює напрям дії деяких кримінально-правових інститутів, зокрема призначення покарання, кримінально-правового заохочення, кваліфікації злочинів. Відтак,

кримінально-правові ознаки повторності мають кваліфікуюче, каральне та заохочувальне значення.

Кваліфікуюче значення повторності полягає в тому, що ця форма множинності злочинів в окремих статтях Особливої частини КК України визнається кваліфікуючою чи особливо кваліфікуючою ознакою.

Каральне значення повторності полягає в тому, що вона враховується під час призначення покарання, в першу чергу як обставина, що обтяжує покарання.

Заохочувальне значення полягає в тому, що вона перешкоджає звільненню винного від кримінальної відповідальності, покарання та його відбування.

Микитась І.М., викладач кафедри кримінально-виконавчого права ІКВС НАВС, к.ю.н.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ

У п. 1 ст. 9 Конституції України зазначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

З розвитком і появою нових виправних систем у різних країнах почала розвиватися наука кримінально-виконавчого права, пенітенціарна наука, яка привнесла багато чого нового в зміст виконання і відбування кримінального покарання. Так, у середині 40-х років XIX століття в Англії виникла прогресивна система відбування покарання у вигляді позбавлення волі, сутність якої полягала в зміні умов тримання засуджених залежно від їх поведінки в кращий або гірший бік з метою введення більш жорстокого режиму відбування покарання чи більш м'якого. Ця система, до речі, успішно застосовується і у вітчизняних установах виконання покарання у вигляді позбавлення волі і закріплена в